

NOTAT

Dato: 9. december 2025

Ny patientrettighed i børne- og ungdomspsykiatrien

Regeringen har fremsat lovforslag L45 om en ny samlet patientrettighed for børn og unge henvist til udredning i psykiatrien. Formålet er at skabe større sammenhæng i udrednings- og behandlingsforløb og sikre hurtigere adgang til hjælp for børn og unge med psykiske lidelser. Til notatet har administrationen indhentet input fra Region Hovedstadens Psykiatri om implementering af lovforslaget.

De tidligere gældende patientrettigheder (gældende til 31. december 2025)

Med de tidligere patientrettigheder har patienter i psykiatrien ret til at blive udredt og behandlet på hospital efter reglerne om patientrettigheder i sundhedsloven på samme måde som patienter i somatikken. Herunder beskrives de centrale patientrettigheder kort. Beskrivelsen er ikke udtømmende. De centrale patientrettigheder er:

Ret til hurtig udredning (udredningsret): Patienter har ret til at blive udredt inden 30 dage efter henvisning. De skal også have en plan for udredningen, hvis det ikke er muligt at gennemføre udredningen indenfor 30 dage. Hvis det ikke er muligt at nå at udrede inden for 30 dage af hensyn til kapacitet, tilbydes patienter mulighed for at anvende deres udvidet frie sygehusvalg.

Ret til udvidet frit sygehusvalg ved behandling: Hvis det ikke er muligt af hensyn til kapacitet at tilbyde patienter behandling inden for 30 dage efter de er færdigudredt, har patienter mulighed for at anvende deres udvidet frie sygehusvalg.

Udvidet frit sygehusvalg: Udvidet frit sygehusvalg er en rettighed som træder i kraft, hvis hospitalet ikke kan udrede eller behandle en patient indenfor fristen til enten udredning eller behandling af kapacitetsmæssige årsager. Patienterne tilbydes at vælge at blive udredt eller behandlet på et privat sygehus,

såfremt Danske Regioner har lavet en aftale med private aktører herom. Det kræver, at der er private udbydere, som har kompetencer til at udføre udredningen eller behandlingen.

Den nye patientrettighed (gældende fra 1. januar 2026)

Med lovforslag L45 foreslås det, at børn og unge får en samlet patientrettighed i psykiatrien. Rettigheden supplerer, kombinerer og udvider de eksisterende regler for udredning, behandling og udvidet frit sygehusvalg. Intentionen er, at børn og unge skal kunne få hurtigere hjælp og at udredning og behandling skal hænge bedre sammen. Desuden skal lovforslaget understøtte at børn og unge får hurtigere hjælp og mere sammenhængende forløb i det private, hvis den regionale kapacitet er presset.

Den nye patientrettighed omfatter de patienter, der er henvist til udredning i børne og ungepsykiatrien. De patienter, der henvises til behandling, fordi de er færdigudredt i forinden, har samme rettigheder som andre patienter, som afventer behandling. Følgende punkter er omfattet af den nye patientrettighed:

Udredning: Patienter har ret til at udredning *opstartes* inden 30 dage efter henvisning. Hvis dette ikke er muligt, tilbydes patienter mulighed for at anvende deres udvidet frie sygehusvalg.

Samlet rettighed om udredning og behandling: Patienter har ret til at blive færdigudredt og opstarte behandlingen inden 60 dage efter henvisning til udredning. Hvis dette ikke er muligt, tilbydes patienter mulighed for at anvende deres udvidet frie sygehusvalg.

Forløbsplaner: Patienter har ret til at få en forløbsplan for deres videre forløb, såfremt det ikke er muligt at påbegynde udredningen inden for 30 dage efter henvisningen eller yde endelig udredning samt påbegynde behandling inden for 60 dage efter henvisningen. Forløbsplanen skal udarbejdes umiddelbart efter, at hospitalet bliver bekendt med, at en eller flere frister overskrides, og senest inden for 60 dage efter henvisningen.

Hvis hospitalet regionen eksempelvis påbegynder udredningen inden for 30 dage efter henvisning, men herefter bliver klar over, at udredningen, mod forventning, ikke kan afsluttes inden for 60 dage efter henvisningen, skal der umiddelbart herefter udarbejdes en plan.

Udvidet frit sygehusvalg: Udvidet frit sygehusvalg er en rettighed som træder i kraft, hvis hospitalet ikke kan udrede eller opstarte behandling indenfor de nævnte frister. Det vil sige, at patienter har ret til at anvende deres udvidet frie sygehusvalg, hvis hospitalet ikke kan opstarte udredningen inden for 30 dage efter henvisning eller hvis hospitalet ikke kan færdigudrede og opstarte behandling inden for 60 dage efter henvisning til udredning. Patienter der anvender deres udvidet frie sygehusvalg for tilbud om at flytte hele deres forløb, både udredning og behandling, til en privataktør. Patienterne kan også *vælge*

blot at flytte alene udredningsforløbet eller behandlingsforløbet eller dele af disse forløb til et aftalesygehus.

Patienterne tilbydes at vælge at blive udredt og behandlet på et privat sygehus, såfremt Danske Regioner har lavet en aftale med private aktører herom. Det kræver at der er private udbydere, som har kompetencer til at udføre udredningen og behandlingen.

Forskelle mellem den tidligere gældende og den nye patientrettighed

I tabellen herunder er beskrevet de mest centrale forskelle på de tidligere og den nye patientrettighed. Tabellen er ikke udtømmende og indeholder ikke alle forskelle i rettighederne.

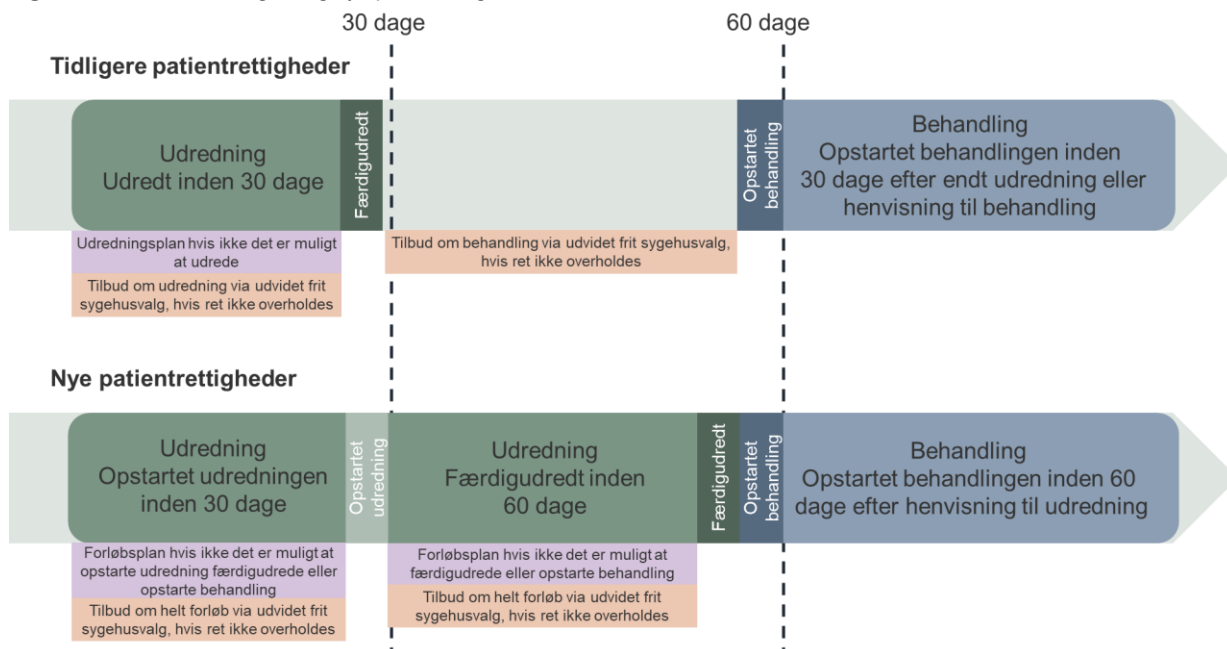
	Den tidligere patientrettighed	Den nye patientrettighed	Central forskel mellem de to patientrettigheder
Udredning	Udredning <i>afsluttet</i> indenfor 30 dage efter henvisning	<i>Opstart</i> af udredning indenfor 30 dage efter henvisning Udredning <i>afsluttet</i> (og behandling opstartet) inden for 60 dage efter henvisning til udredning	I den nye rettighed er der sat en frist for både opstart af udredning (30 dage) og afsluttet udredning (inden 60 dage)
Behandling	De tidligere rettigheder indeholder adgangen til udvidet frit sygehus, hvis fristen for opstart af behandling ikke nås. Fristen er 30 dage efter patienten er færdigudredt.	Opstart af behandling inden 60 dage efter henvisning <i>til udredning</i>	Når vi har at gøre med adgangen til privathospital ved forsinket behandling, tælles fristen i dag fra henvisning <i>til behandling</i> eller fra patienten er færdigudredt. Ved den nye patientrettighed starter fristen allerede ved henvisning <i>til udredning</i> . Den nye patientrettighed vedrører kun patienter, der er henvist til udredning, imens de patienter, der henvises til behandling omfattes af den almindelige patientrettighed.
Udvidet frit sygehusvalg	Retten til udvidet frit sygehusvalg aktiveres, hvis patienten ikke kan færdigudredes inden for 30 dage eller få opstartet behandling inden for 30 dage efter færdigud-	Aktiveres hvis fristen for opstart af udredning ikke overholdes eller hvis patienten ikke er blevet færdigudredt eller har fået opstået behandling inden for 60 dage. Det er hele forløbet som kan flyttes ud – ikke kun udredning eller behandling.	Den nye rettighed medfører, at adgangen til et privatsygehus kan blive udløst, hvis en af de tre frister ikke nås. Før kunne to frister udløse retten til privathospital. En central ændring er også, at hele forløbet, både udredning og behandlingsforløbet, kan rykkes til privat hospital.

	redning eller henvisning til behandling.		
Forløbsplaner	Patienter har ret til en udredningsplan, hvis fristen til udredning ikke kan overholdes.	Patienter har ret til at få en forløbsplan for deres videre forløb, såfremt det ikke er muligt at påbegynde udredningen inden for 30 dage efter henvisningen eller yde endelig udredning samt påbegynde behandling inden for 60 dage henvisningen.	Med den nye patientrettighed skal patienterne modtage en plan over hele forløbet, ikke kun udredningen, som det før har været tilfældet. Forløbsplanen udarbejdes, hvis én af fristerne i forløbet ikke overholdes.

Patientforløb før og efter nye patientrettigheder

Herunder er tegnet to patientforløb, som eksemplificerer de tidligere og de nye patientrettigheder. I patientforløbene i figuren opstartes patienten i udredning umiddelbart efter henvisning, men bliver færdigudredt og opstarter behandling på det senest mulige tidspunkt for at eksemplificere et patientforløb, hvor der er mulighed for længere tid til udredning.

Figur 1: Overblik over tidligere og nye patientrettigheder

Kapacitetsmæssige forudsætninger og forventninger til overholdelse af den nye patientrettighed

På trods af de seneste års kapacitetsudvidelser og optimering vurderes det, at Region Hovedstaden fortsat vil mangle væsentlig kapacitet til at kunne overholde udrednings- og behandlingsgarantien i børne- og ungdomspsykiatrien. Det fortsatte arbejde med handleplanen for børne- og ungdomspsykiatrien er afgørende, herunder at den planlagte udvidelse af BUC med tre yderligere ambulatorier gennemføres uden forsinkelser.

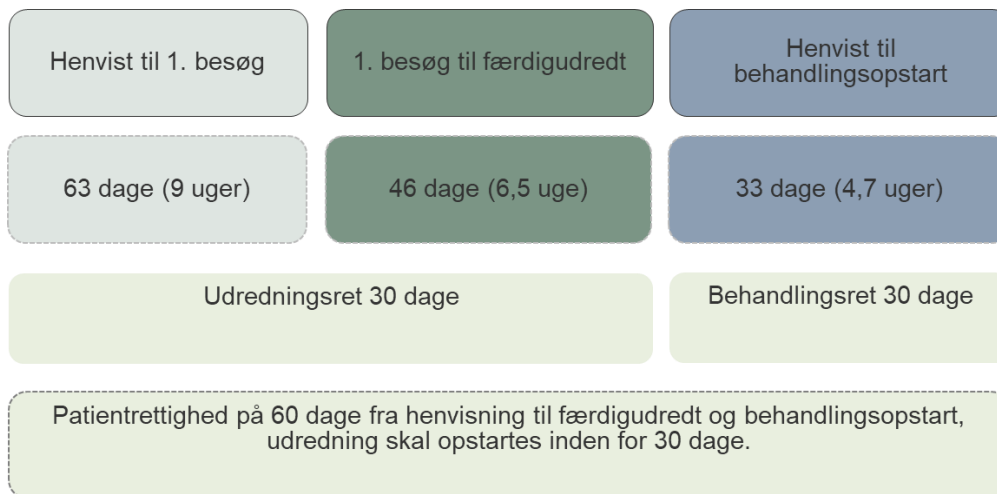
I 2025 har BUC arbejdet på at tilpasse patientforløb til den nye rettighed på maksimalt 60 dage fra henvisning til behandlingsstart. Nye ugeplaner skal sikre kortere ventetid og bedre flow, hvor kun det antal forløb igangsættes, som kan afsluttes inden for otte uger (56 dage). Dette forventes indledningsvist at øge ventetiden til første samtale, men vil samtidig gøre det samlede forløb kortere og mere effektivt. Ventetiden til første samtale forventes at stige for mange patienter, da en betydelig pukkel af ventende patienter skal nedbringes. Til gengæld bliver det samlede forløb kortere, idet samtalerne komprimeres over få uger, hvilket bidrager til mere effektiv drift og bedre forløb for familierne.

Der vil i perioden 1. januar til 31. marts 2026 blive implementeret nye kalendere, som understøtter planlægning af patientforløb i overensstemmelse med den nye lovgivning. Til trods for dette vurderes det, at den samlede patientrettighed på 60 dage vil være sværere at overholde end de tidligere frister på 30 dage. Den nye samlede patientrettighed stiller flere proceskrav, før den anses som opfyldt, og kan derfor forstås som tre delrettigheder; udredning igangsat inden for 30 dage, endelig udredning, og behandlingsstart inden for 60 dage. Rettigheden anses først for opfyldt, når alle tre elementer er imødekommet.

Kravet om forløbsplaner, som skal dokumentere alle planlagte undersøgelser med tid og sted, kan medføre en betydelig administrativ byrde for klinikken.

Med nedenstående figur vises forskellen mellem den aktuelle gennemsnitlig ventetid og kravene i både de tidligere og den nye patientrettighed.

Figur 2: Forskel mellem aktuelle gns. ventetider i børne- og ungdomspsykiatrien og patientrettigheder

Kilde: SP, Gennemsnitlig ventetid i august, september og oktober 2025

Figur 2 viser, at udredningsforløbene i BUC i perioden august–oktober i gennemsnit har været godt 100 dage, hvortil kommer yderligere cirka en måneds ventetid til opstart af behandling. For at den nye patientrettighed kan overholdes i hovedparten af forløbene, skal det samlede gennemsnitlige forløb i BUC (endeligt udredt og med opstartet behandling) således forkortes med cirka 80 dage.

I Region Hovedstaden anvendes en voksende del af kapaciteten på behandling efter udredning. Kapacitet kan frigives ved at afslutte flere patienter til primærsektoren, men arbejdet påvirkes af igangværende overenskomstforhandlinger med PLO.

Registrering og monitorering fra 1. januar 2026

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har sammen med Sundhedsdatastyrelsen endnu ikke vedtaget en ny monitoreringsmodel for monitorering af de nye rettigheder. Det er derfor besluttet i Sundhedsdatastyrelsen, at regionerne skal registrere og monitorere som vanligt indtil den nye monitoreringsmodel er klar.

Der forventes at en ny monitoreringsmodel vil basere sig på de samme datapunkter, som vi har i dag, (henvist til udredning, udredning start, udredning slut, behandling start), og det er forventningen, at det vil blive forløbsperioder og markører som man kender dem i dag i en udgave som er tilpasset de nye rettigheder.

Det er vigtigt i den forbindelse at understrege, at der ikke kan datamonitoreres på de nye rettigheder fra ikrafttrædelse d. 1. januar 2026, men først fra de nye monitoreringsmodeller er besluttet nationalt.

Økonomiske konsekvenser

Den nye patientrettighed betyder, at patienter, som ønsker at benytte det udvidede frie sygehusvalg, fremover som udgangspunkt vil gennemføre hele deres forløb – både udredning og behandling – på et privathospital. Tidligere har det været muligt kun at give patienter mulighed for enten udredning eller behandling privat og i børne- og ungdomspsykiatrien har private aktører primært varetaget udredningsopgaven. Med den nye patientrettighed kan patienter forblive i det private system i længere tid. På kort sigt kan dette reducere den private kapacitet til udredning, og på længere sigt kan det medføre, at der må afsættes flere midler til udredning og behandling hos private aktører.

Udvides privathospitalernes opgave, kan det øge deres kapacitet og samtidig udfordre rekruttering og fastholdelse i Region Hovedstadens Børne- og Ungdomspsykiatri, da private aktører kan tiltrække personale fra det offentlige. Flere behandlingsopgaver hos privathospitalerne gør arbejdet mere fagligt attraktivt og kan styrke konkurrencen om medarbejdere.

Konsekvenser og opmærksomhedspunkter for Region Hovedstaden

Lovforslaget (L45) om nye patientrettigheder i børne- og ungdomspsykiatrien forventes vedtaget den 19. december 2025, hvorefter en større implementeringsopgave påbegyndes. Nye kalendere til planlægning af patientforløb er under udvikling, men der er fortsat behov for at etablere nye arbejdsgange og revideret registreringspraksis. Implementeringen forventes at tage 2–4 måneder og involverer flere aktører i regionen.

Implementeringen medfører administrative og faglige opmærksomhedspunkter:

- **Administrativt:** Visitations- og henvisningsprocesser samt registrering og systemunderstøttelse (herunder SP) skal tilpasses, og sygehusvalg og samarbejde med private aktører skal inddrages.
- **Fagligt:** Hurtigere adgang til behandling kan gavne børn og unge, men kræver sammenhæng mellem behandlingssteder, at behandlinger er diagnosespecifikke, og at opstart på privathospitaler koordineres med udredning.